

Bartoněk, Antonín

[Schmitt, Rüdiger. Einführung in die griechischen Dialekte]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1981, vol. 30, iss. E26, pp. 165-166

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109930>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

a Jn 829 (267); nejobsažnější knósská tabulka As 1516 má 310 znaků. Nejděším nápisem na fragmentech keramiky je thébský úlomek Z 839 s 13 znaky.

Výsledky této analýzy stavějí do správnějších proporcí globální početní údaje o lineárních B textech: z jednotlivých nalezišť. A zejména pak poskytují důležitý argument proti nesprávným tendencím, které se často objevují v pracích lingvistů, historiků a archeologů, kteří nejsou specialisty v mykénologii. Ti se často nechávají ovlivňovat jednak větším stářím knósských tabulek, jednak jejich větším počtem k tomu, aby je kladli na první místo i z hlediska jejich informační hodnoty.

Antonín Bartoněk

Stefan Hiller—Oswald Panagl: *Die frühgriechischen Texte aus mykenischer Zeit*. Erträge der Forschung, Band 49. Darmstadt, Wiss. Buchgesellschaft 1976. Stran 353.

Dva mladí rakouští mykénologové ze Salzburgu, archeolog Hiller a lingvista Panagl, vydali velmi cennou příručku obsahující všestranný úvod do problematiky lineárních B textů, jejich interpretace a závěrů z nich plynoucích. Práce je rozdělena do 31 kapitol, z nichž každá je malou studií věnovanou vždy určitému dílčímu problému. V podstatě se však skládá ze tří hlavních ústrojnějších částí: úvodních kapitol o charakteru textů a jejich jazyku (kap. 1—8), důkladné analýzy jednotlivých sérií tabulek podle jejich obsahu (kap. 9—23) a závěrů vyvozených z rozluštění textů pro různé složky mykénského života (kap. 24—29, na něž pak navazují dvě volněji napojené závěrečné kapitoly).

Práce je uvedena předmluvou nestora rakouských starověkých historiků F. Schachermeyra a jeho určitý vliv lze pozorovat i v některých stanoviscích obou autorů, jako v kladení vzniku lineárního písma B do 16. stol. př. n. l. (tj. ještě beze vztahu k řečtině; srov. str. 31). Důkladná pozornost je věnována mykénské řečtině a její nářeční klasifikaci (str. 78nn.); ta nakonec vyústuje v přijetí recenzentovy koncepce mykénštiny jako určité mykénské koiné (str. 98nn.).

Velmi podnětné jsou kapitoly věnované nejrůznějším tabulkovým skupinám knósským i pylským. Autoři byli často v obtížné situaci, měli-li vybrat z většího počtu hypotéz ty, které se nejvíce blíží pravdě. Podařilo se jim však zhostit se tohoto úkolu se ctí. Neváhají předložit čtenáři různé interpretace nápisných textů, komentují je s přehledem a s citem pro uměnost, ale dovedou důsledně zaujmát zásadová stanoviska tam, kde vzniká nebezpečí neseriózního postupu. To platí i o závěrečných přehledech věnovaných životu mykénské společnosti, a zejména pak o 30. kapitole, v níž se vypořádávají objektivně, ale důrazně s kritikou Ventrisova rozluštění (str. 329nn.). Práce je ukončena rozsáhlou kapitolou, obsahující dobře rozčleněný přehled literatury oboru.

Studie St. Hillera a O. Panagla pomohla zaplnit důležitý dluh v oblasti mykénologických bádání a stala se v německy psané odborné literatuře tím, čím je mezi anglicky psanými studiemi Chadwickova kniha *The Mycenaean World*, která vyšla v Cambridgi shodou okolností rovněž v roce 1976.

Antonín Bartoněk

Rüdiger Schmitt: *Einführung in die griechischen Dialekte*. Darmstadt, Wiss. Buchgesellschaft 1977. Stran 143.

Profesor university v Saarbrücken R. Schmitt připravil pro řadu odborných úvodů do různých vědních disciplín, které vycházejí v darmstadtské Wissenschaftliche Buchgesellschaft, poměrně sice útlý, ale obsahově velmi hutný přehled současného stavu v oblasti starořecké dialektologie.

Práce se skládá z pěti kapitol. Úvodní kapitola (str. 1—11) obsahuje přehled pramenné problematiky (nápis, literární texty, zprávy gramatiků). 2. kapitola (12—18) pojednává o řeckých písenných systémech: alfabete, kyperském písmě a lineárním písmě B — s přehledy hlavních ortografických pravidel v obou uvedených slabičných písmeech. Ve 3. kapitole (19—25) je nastíněna historie disciplíny s velmi dobrou charakteristikou nejnovějšího vývoje a se seznamem vybrané literatury.

4. kapitola (26–117) představuje jádro práce — přehledný, ale přitom značně konkrétní výklad o jednotlivých řeckých dialektech. Řecká nářečí jsou tu rozdělena do 17 paragrafů, z nichž prvních osm zahrnuje západofecké (dórské) dialekty (severozápadní, „sarónské“, západní argolštinu, ostrovní dórštinu, krétštinu, „lakóno-messénštinu“, achajštinu, elejštinu), následují tři dialekty aiolské (bojótštinu, thesalština, lesbičtina), poté arkadština a kyperština, pamfylština, dále iónština a attičtina, a nakonec mykénština. Jako recenzent práce musím s uspokojením konstatovat, že R. Schmitt v tomto svém dělení akceptoval hned několik mých návrhů na členění řeckých dialektů, především pojem „sarónských“ nářečí, tj. západofeckých dialektů tzv. mírné dórského typu (ak. pl. *ἰππων*, gen. sg. *ἰππων* — proti přísně dórskému *ἰππων*, *ἰππω*), zahrnujících megarštinu, korintštinu a východní argolštinu, zatímco západní argolština vytváří zvláštní, smíšenou nářeční skupinu uprostřed mezi mírnou a přísnou dórštinou. Jednotlivé dialekty jsou důkladně charakterizovány úsporně formulovanými informacemi, rozdělenými vždy do čtyř částí (přehled literatury, charakteristika pramenů, historický úvod a výčet hlavních nářečních zvláštností).

Tento detailní rozbor dovoluje pak autorovi podat v závěrečné kapitole (118–133) dobře fundovaný komentář ke klasifikaci řeckých dialektů. Vedle zmíněné již sarónštiny bere zde v úvahu i moje členění iónsko-attičtiny na attičtinu, eubojštinu a iónštinu.

Pokud jde o prehistorii řeckého jazyka, počítá Schmitt ve shodě s Chadwickem s jedinou vlnou řeckých příchozích a s rozčleněním řečtiny na jednotlivé dialekty až přímo na helladské půdě. Cesty raného vyčlenění řeckých nářečí tu autor probírá v rámci analýzy jednotlivých starších hypotéz, sám však v této záležitosti nezaujímá vyhraněné stanovisko. Zdá se ovšem, že se v podstatě i on přiklání k Rischově teorii, podle níž se protořečtina rozpadla nejprve na řečtinu severní (předchůdkyni jak dialektů dórských, tak aiolských) a řečtinu jižní (předchůdkyni jak mykénštiny, tak i iónštiny a arkadokyperštiny). Schmitt taktó i v závěru své práce vyjadřuje plně pochopení vůči moderním lingvistickým analýzám, které se dnes uplatňují na půdě greicistiky ve stále větší míře.

Antonín Bartoněk

George Devereux: *Dreams in Greek Tragedy*. Oxford 1976, stran 365.

Při zkoumání literatury současné i starší se stále v širším měřítku uplatňují metodologické postupy využívající poznatků jiných vědních disciplín. Mohou tak sice vznikat i studie, které v podstatě mnoho nového nepřinášejí, ve své většině však jde o práce, jež svým pohledem pomáhají osvětlovat zkoumaná díla daleko komplexněji, než tomu bylo doposud. Klasická filologie, v dřívějších dobách královna věd, se před novými metodologickými postupy dosti dlouho uzavírala. Zdá se však, že onen krunýř nepřístupnosti byl již zdolán nejen v oblasti lingvistiky, ale i v bádání o antické literatuře, jak je to dobře vidět na celé řadě bibliografických údajů z posledních let. Mezi netradiční publikace se řadí i monografie G. Devereuxe „*Dreams in Greek Tragedy*“. Jde o zajímavou práci autora, který je znalcem nejen antické literatury, ale je školený také v oblasti psychologie, sociologie, logiky, a na základě dlouholetého studia předkládá nyní odborné veřejnosti publikaci, v níž podrobuje zkoumání úlohu snu v řeckých tragédiích z hlediska psychoanalytického.

Po předmluvě a obecném úvodu, v němž autor precizuje předmět svého zkoumání, věnuje Devereux v devíti kapitolách pozornost úloze snu v různých řeckých divadelních hrách. Nejvíce místa tu připadá prvnímu ze slavné trojice řeckých tragiků, Aischylovi, v jehož hrách představuje sen poměrně důležitý moment. Tragédie tohoto autora jsou zkoumány v šesti kapitolách (kap. 1.: sen Atosy ve hře *Peršané*, str. 1–20; kap. 2.: Sen *Ío* v *Upoutaném Prométheovi*, str. 25–53; kap. 3.: Meneláova deprese a sen v tragédii *Agamemnón*, str. 57–140; kap. 4.: Sen *Erinyí* v *Eumenidách*, str. 147–166; kap. 6.: Sen *Klytáiméstry* v tragédii *Choéforoi*, str. 181–214, a konečně kap. 9.: sen *Danaoven* v *Prosebnících*, str. 319–341). Po jedné kapitole je pak věnováno *Stésichorovi* (kap. 5.: Sen *Klytáiméstry* v *Stésichorově Oresteí*, str. 169–178), *Sofokleovi* (kap. 7.: Sen *Klytáiméstry* v *Sofokleově Élektře*, str. 219–251) a konečně v 8. kapitole díla se autor zabývá třemi euripidovskými sny v tragédiích *Rhésos*, *Hekabé* a *Ífigenia v Tauridě* (kap. 8., str. 257–312).